INGLIZ TILI SPEAKING DARSLARIDA INTEGRATIV KO‘NIKMALAR (LISTENING–SPEAKING) METODIKASINI QO‘LLASH

Muallif: **Rustamov Ulug’bek Umarbek O’g’li**
E-mail: ugorustamov@gmail.com

Annotatsiya: *Mazkur tezisda ingliz tili speaking mashg‘ulotlarida integrativ ko‘nikmalar, xususan listening va speaking kompetensiyalarini birgalikda rivojlantirish metodikasining nazariy asoslari va amaliy samaradorligi tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari integrativ yondashuv asosida tashkil etilgan mashg‘ulotlar talabalarning nutq faolligi, tushunish darajasi va kommunikativ kompetensiyasini sezilarli darajada oshirishini ko‘rsatadi.*

Kalit so‘zlar: *integrativ ko‘nikmalar, listening, speaking, kommunikativ kompetensiya, ingliz tili metodikasi.*

Kirish

Zamonaviy til o‘qitish metodikasida til ko‘nikmalarini alohida-alohida o‘qitishdan ko‘ra ularni integratsiyalashgan holda rivojlantirish muhim pedagogik tamoyil sifatida qaralmoqda. Ayniqsa, speaking ko‘nikmasi listening bilan chambarchas bog‘liq bo‘lib, real kommunikativ jarayonda tinglash va gapirish bir vaqtning o‘zida amalga oshadi. Shu sababli oliy ta’lim muassasalarida ingliz tili speaking darslarini integrativ yondashuv asosida tashkil etish dolzarb metodik masalalardan biridir.

Ilmiy tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, listening materiallari asosida tashkil etilgan speaking faoliyatlari talabalar nutqiy kompetensiyasini an’anaviy metodlarga nisbatan samaraliroq rivojlantiradi (Richards, 2015). Integrativ metodika kommunikativ yondashuv tamoyillariga asoslanib, talabalarning real

kommunikativ vaziyatlarda faol nutq qilish ko‘nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Integrativ ko‘nikmalarni rivojlantirishning nazariy asoslari

Til o‘qitish nazariyasida integrativ yondashuv (integrated skills approach) til ko‘nikmalarini o‘zaro bog‘liq holda o‘rgatishni nazarda tutadi. Harmer (2007) ta’kidlashicha, til o‘rganish jarayonida ko‘nikmalarni integratsiyalash tabiiy kommunikativ muhit yaratadi va o‘quvchilar nutq faoliyatini faollashtiradi.

Listening va speaking integratsiyasi quyidagi pedagogik ustunliklarga ega:

- nutq faoliyati uchun mazmuniy asos yaratadi;
- autentik kommunikativ vaziyatlarni modellashtirish imkonini beradi;
- talaffuz, intonatsiya va nutq tezligini tabiiy shakllantiradi;
- talabalarning eshitib tushunish va javob qaytarish tezligini oshiradi.

Brown (2001) fikriga ko‘ra, speaking ko‘nikmasi samarali rivojlanishi uchun o‘quvchilar yetarli miqdorda tinglash tajribasiga ega bo‘lishi zarur, chunki tinglash nutq modelini shakllantiruvchi asosiy omil hisoblanadi.

Listening–speaking integrativ metodikasini qo‘llash usullari

1. Listeningdan keyingi muhokama (Post-listening discussion)

Talabalar audio yoki video materialni tinglagandan so‘ng, mazmun yuzasidan savollarga javob berish, fikr bildirish yoki muhokama tashkil etiladi. Bu usul tinglangan ma’lumotni nutq orqali qayta ishlashni ta’minlaydi.

2. Axborot almashish faoliyatlari (Information-gap activities)

Talabalar turli ma’lumotlarga ega bo‘lib, vazifani bajarish uchun bir-biri bilan ingliz tilida muloqot qilishga majbur bo‘ladi. Bu metod tinglash va gapirish ko‘nikmalarini birgalikda rivojlantiradi.

3. Tinglab qayta hikoya qilish (Retelling)

Talabalar tinglangan matn yoki dialogni qisqacha qayta hikoya qiladi. Ushbu usul eslab qolish, mazmunni tushunish va nutq tuzish koʻnikmalarini rivojlantiradi.

4. Video asosida rolli oʻyinlar

Talabalar video dialogni tinglab, keyinchalik oʻxshash vaziyatni rolli oʻyin orqali ijro etadi. Bu metod real kommunikativ vaziyatga yaqin nutq amaliyotini yaratadi.

Amaliy natijalar va muhokama

Integrativ listening–speaking metodikasidan foydalanish quyidagi ijobiy natijalarni beradi:

- talabalar speaking vaqtining ortishi;
- nutqning mazmunan boyishi;
- talaffuz va intonatsiyaning yaxshilanishi;
- kommunikativ ishonchning oshishi;
- real hayotiy kommunikativ vaziyatlarga tayyorgarlikning kuchayishi.

Metodik tajribalar shuni koʻrsatadiki, integrativ mashgʻulotlarda talabalar nutq faolligi an’anaviy speaking mashgʻulotlariga nisbatan sezilarli darajada yuqori boʻladi (Ur, 2012). Biroq ushbu metodika oʻqituvchidan darsni puxta rejalashtirishni, autentik materiallardan foydalanishni va kommunikativ topshiriqlarni toʻgʻri tanlashni talab qiladi.

Xulosa

Ingliz tili speaking mashgʻulotlarida listening va speaking koʻnikmalarini integratsiyalashgan holda oʻqitish talabalar kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishning samarali metodik yoʻli hisoblanadi. Integrativ yondashuv real kommunikativ muhitni yaratadi, nutq faoliyatini faollashtiradi hamda til oʻrganish jarayonining tabiiyligini ta’minlaydi. Shu sababli oliy ta’lim muassasalarida ingliz tili darslarini integrativ metodika asosida tashkil etish tavsiya etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Brown, H. D. (2001). *Teaching by principles: An interactive approach to language pedagogy*. New York: Longman.
2. Harmer, J. (2007). *How to teach English*. Harlow: Pearson Education.
3. Richards, J. C. (2015). *Key issues in language teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.
4. Ur, P. (2012). *A course in English language teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.